

Jaarverslag aan burgemeester en wethouders van Utrecht over het toezicht van de gemeentearchivaris op de informatiehuishouding in 2020

Versie 12 april 2021, definitieve versie na verwerking wederhoor in strategisch informatieoverleg (SIO)

Inleiding

Voor u ligt het verslag over 2020 van de gemeentearchivaris als toezichthouder op de gemeentelijke informatiehuishouding, zoals voorgeschreven in artikel 10 van de Archiefverordening gemeente Utrecht 2014. Dit jaarverslag is bestemd voor het college van burgemeester en wethouders, dat belast is met de zorg (bestuurlijke verantwoordelijkheid) voor de naleving van de Archiefwet 1995. Het college betreft dit verslag bij de jaarlijkse verantwoording aan de gemeenteraad, zoals voorgeschreven in artikel 6 van de verordening. De provincie verwacht deze verantwoording te ontvangen als onderdeel van de interbestuurlijke toezichtinformatie.

In de eerste twee paragrafen vindt u de belangrijkste ontwikkelingen die op concernniveau zijn waargenomen in 2020, gevolgd door een tussenstand van de inspectiecyclus bij Utrecht aan het einde van 2020. Op hoofdlijnen zien we dat het programma Klantgericht samenwerken in Ketens (KiK) weer voor het nodige momentum zorgt voor verbetering van de informatiehuishouding, maar dat met name een goede borging in de managementorganisatie van Utrecht in 2020 nog niet is gelukt. Het uitgesproken voornemen van het hoger management aan het einde van het jaar zou hierin verandering moeten brengen.

Natuurlijk hebben de noodzakelijke coronamaatregelen ook invloed op de verbeteringen die afgelopen jaar waren voorzien. Deze maatregelen zijn vastgesteld als 'archief-hotspot', waarvan we de informatie met meer nadruk gaan verzamelen en bewaren.

U vindt ook andere belangrijke ontwikkelingen belicht in de eerste paragraaf, zoals de externe archiefruimte van de gemeente en het wegwerken van de achterstanden, en de digitale beheerorganisatie bij Het Utrechts Archief.

Verder ga ik in op de invulling van de aanbevelingen van het vorige jaarverslag. Deze zullen worden opgepakt in het strategisch informatieoverleg (SIO) met de concernmanager IPM. De bevindingen in dit jaarverslag geven geen aanleiding voor nieuwe aanbevelingen, maar wel voor forse aanscherpingen van een aantal reeds bestaande aanbevelingen.

De gemeente Utrecht participeert in of is aangesloten bij diverse gemeenschappelijke regelingen en organisaties met gemeentelijke taken. Als Utrecht de centrumgemeente is, dan is de gemeentearchivaris van Utrecht in de meeste gevallen tevens archivaris van deze partijen. In de laatste paragraaf vindt u een samenvatting van het toezicht op deze organisaties in 2020. In veel gevallen krijgen de dagelijkse besturen van de gemeenschappelijke regelingen afzonderlijk een uitgebreider verslag.

Vanaf 1 januari 2020 fungeerde Hans Berende als archivaris voor de gemeente Utrecht. Na een intermezzo van tien maanden keerde ik terug bij Het Utrechts Archief en ben ik per 1 november j.l. opnieuw aangewezen als gemeentearchivaris.

dr. K. van Vliet, gemeentearchivaris
Utrecht, 12 april 2021

Concernontwikkelingen in Utrecht

In deze paragraaf schets ik mijn voornaamste bevindingen in 2020 ten aanzien van het informatiebeheer binnen de gemeentelijke organisatie van Utrecht aan de hand van een zestal thema's.

Corona-maatregelen

In maart 2020 brak in Nederland de coronapandemie uit. Door de maatregelen van onze regering zagen de meesten van ons, zelfs de leden van de raad, zich genoodzaakt vanuit huis gaan werken. De behoefte aan een goede, digitale informatiehuishouding werd pregnanter dan ooit. Tegelijk moesten we versneld met ICT-middelen gaan werken, waarbij we niet altijd de gelegenheid hadden om het beheer goed te plannen. De enorme vlucht die het videobellen (MS Teams, Zoom, etc.) heeft genomen, is hiervan het meest in het oog springende voorbeeld. De gevolgen hiervan voor de informatiehuishouding waren ingrijpend; een goede analyse van de impact op het informatiebeheer laat echter nog op zich wachten. Na de versoepeling van de maatregelen in de zomer kwamen veel processen die in het voorjaar op een laag pitje waren gezet, weer langzaam op gang. Zo was er in de tweede helft van 2020 weer een toename in het aantal ingediende verklaringen van migratie en digitale vernietigingsverklaringen.

In het strategisch informatieoverleg (SIO) hebben de concernmanager IPM en de archivaris de corona-maatregelen aangewezen als 'hotspot': een gebeurtenis met ingrijpende maatschappelijke gevolgen, waarvan de gemeente Utrecht nadrukkelijker de archieven gaat bewaren. Door de SIO's van provincie en veiligheidsregio is besloten om hierbij waar mogelijk te gaan samenwerken.

Klantgericht werken in Ketens en opdracht Verbetering informatiebeheer

In 2020 liep het programma Klantgericht werken in Ketens (KiK) door, weliswaar gehinderd door corona. Een veelbelovend vooruitzicht van dit programma is het wisselend ambassadeurschap van integraal verantwoordelijk managers. Een van de onderdelen van dit programma vormt het inrichten van 'archiving by design'. In 2020 volgde de archivaris dit programma via het SIO; een gedetailleerder uitleg voor de toezichthouders is voorzien in 2021.

In 2020 is vanuit CIPM de concernopdracht 'Verbetering informatiebeheer' geformuleerd. Ter ondersteuning van deze opdracht is in juni een knelpuntenanalyse opgesteld. Die analyse liegt er niet om. Velen ervaren het beleid rond de informatiehuishouding als een papieren tijger, die niet of nauwelijks in de organisatie wordt nageleefd of gecontroleerd. De FG, CISO en informatiecommissaris wijzen het resultaat hiervan aan als een sterk knelpunt voor hun opdracht. Beschermen, Beveiligen en Beschikbaar stellen zijn niet mogelijk zonder voldoende Beheren. De concernmanager IPM en ik hebben het management van organisatieonderdelen (OO's) in de afgelopen jaren bij herhaling op deze tekortkoming gewezen. Het is niet zo dat er geen aandacht voor is, maar die aandacht wordt niet vastgehouden in het huidige managementsysteem dat in hoofdzaak is gericht op de bedrijfsvoering. De informatiehuishouding is hierdoor niet voldoende in beeld.

In de vijftien inspecties die sinds 2015 binnen Utrecht zijn uitgevoerd, zien mijn inspecteurs veel semi-particuliere initiatieven binnen de OO's om hun informatiehuishouding te verbeteren. Actieve managementsturing hierop onder het Kwaliteitssysteem en informatiebeheerplan ontbreekt in veel gevallen. Veel OO's hebben hun informatiebeheerplannen niet goed op orde en het op zich weldoordachte Utrechtse Kwaliteitssysteem, dat inmiddels al zeven jaar geleden is vastgesteld, mist de werking die het zou moeten hebben. De recordmanager opereert nog steeds vaak te laag in de hiërarchie en moet zijn of haar werkzaamheden vaak combineren met te veel andere taken, waardoor de inzet tekortschiet en de aandacht van het management voor brede en structurele verbetering onvoldoende wordt gevoed. Op concernniveau is het Expertteam Informatiebeheer (voorheen Kennis-

en Kwaliteitscentrum Documentaire Informatie) de laatste jaren in omvang gehalveerd, waardoor het zijn opdracht maar ten dele kan invullen.

Concernprogramma's zoals KiK en voorheen Utrecht Integraal Digitaal (UID) zijn bedoeld om procesmanagement en informatiehuishouding breed in de organisatie te verbeteren. Dat zijn lovenswaardige doelen, maar als ze door het management onvoldoende worden geborgd, vervagen alle aanzetten tot verbetering weer snel. De schadelijke gevolgen blijven niet uit, zoals ook blijkt ook uit de monitoring van het Expertteam. Deze situatie *moet* verbeterd. In mijn vorige jaarverslag is hierover aanbeveling 2019-1 opgenomen. Soortgelijke aanbevelingen heb ik ook in eerdere jaarverslagen gedaan. In december hebben de integraal resultaatverantwoordelijk managers (IRM'ers) in het '20Beraad' hun eigenaarschap rond dit probleem onderkend, en besloten tot actie en investeringen. Die onderkenning en voornemens zijn natuurlijk bemoedigend, maar ik zou hier toch nog eens willen benadrukken: blijf de IRM'ers gezamenlijk en individueel aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor een volwassen recordmanagementfunctie in Utrecht, en investeer in de bestending van het Expertteam Informatiebeheer. Zie ook mijn aanscherping van aanbeveling 2019-1 op p. 8.

Informatie op Orde, project Archiefbewerking en archiefruimte

Onder het programma Informatie op Orde loopt het project Archiefbewerking in Vleuten onversaagd door. Het project heeft in 2020 nog niet geleid tot nieuwe fysieke overbrengingen naar de archiefbewaarplaats, maar dat is begrijpelijk onder de omstandigheden. Wel is de separate overbrenging afgerond van een verzameling archivalia betreffende de tramaanslag op het 24 Oktoberplein, die eerder al als hotspot werd aangewezen.

Een te verwachten probleem diende zich aan in 2020: het contract met opslagleverancier AllBidigit liep af en duidelijk werd dat de opslag van archiefbestanden in Limburg opnieuw moest worden aanbesteed voor nagenoeg dezelfde omvang. De oorzaak is even duidelijk als onnodig. Afgelopen zeven jaar is weinig geïnvesteerd in verbetering in de toegankelijkheid van de opgeslagen archiefbestanden, aansporingen van recordmanagement en Expertteam ten spijt. Er bleek ook een forse achterstand in de selectie van de in Limburg aanwezige bestanden: wat geoormerkt was als te vernietigen, bleek eigenlijk permanent te bewaren en moest alsnog naar Vleuten. Dit vergde veel reparatie, en dat doet het nog steeds. Bovendien verzuimden de OO's om, na het verlopen van de generieke bewaartermijn van zeven jaar waartoe uw college in 2011 had besloten, in 2020 de procedure in gang te zetten die tot de effectuering van di termijn had moeten leiden. Als gevolg daarvan ziet de gemeente zich nu geconfronteerd met een situatie waarin de aanbesteding afloopt, er onrechtmatig te veel wordt bewaard en onnodige kosten worden gemaakt.

Al in mijn jaarverslag over 2016 heb ik hierover een aanbeveling uitgebracht, namelijk nummer 2016-3. Een nieuwe aanbeveling is dus niet nodig, wel een herhaalde aansporing om nu in 2021-2022 eens vaart te maken met het rechtmatig beheer van de nog resterende papieren archieven. Zorg voor rechtmatige vernietiging van alle daarvoor in aanmerking komende bestanden en stuur aan op een goede afronding van de archiefbewerking in Vleuten. Neem daarbij ook alle voor permanente bewaring in aanmerking komende archieven mee van OO Ruimte, die tot op heden nog buiten scope zijn gebleven van de projectorganisatie in Vleuten. Ruim gelijk ook de laatste papieren bestanden op die nu nog op het Stads Kantoor en Stadhuis berusten, en geef ook hiervan het te bewaren deel in bewerking in Vleuten.

Het strategisch en tactisch informatieoverleg (SIO/TIO) in 2020

Het SIO stond in 2020 voornamelijk in het teken van de vorderingen rond de programma's KiK en Informatie op orde, en de samenhang van gegevensbescherming, informatiebeveiliging en recordmanagement. In het SIO van februari heeft tevens de leidraad 'Vernietigen en overbrengen' van het Kwaliteitssysteem een update gekregen, met aanvullende waarborgen voor digitale informatie.

In het laatste kwartaal is vanuit CIPM en Expertteam Informatiebeheer een evaluatie gestart van de samenwerking met de toezichtfunctie van de gemeentearchivaris, dit mede naar aanleiding van de ambitie uit het nieuwe Meerjarenbeleidsplan van HUA om de komende jaren meer te gaan inzetten op systeemtoezicht. Een onderdeel hiervan is het effectiever maken van het SIO en het TIO, en het versterken van de relatie van deze overleggen met andere gremia binnen de I-kolom. Deze evaluatie is waardevol gebleken als basis voor verbeteringen in deze cyclus in de komende paar jaar. Deze verbeteringen worden ingezet in afstemming met de concernmanager IPM.

e-Depot: proefoverbrenging, beheerorganisatie en gevolgen uittreding OCW

De proefoverbrenging van digitale dossiers van intern bedrijf Onderzoek naar de e-Depotvoorziening stond in 2020 nagenoeg stil. Enerzijds hing dit op doorontwikkeling van de exportfunctie van het zaakstelsel, anderzijds op de remmende factor van de corona-maatregelen. In het laatste SIO van 2020 heb ik met CIPM afgesproken dat hiervoor begin 2021 een doorstart wordt gepland.

In het laatste kwartaal van 2020 hebben het college van B&W en de gemeenteraad ingestemd met de plannen voor het opzetten van de e-Depot organisatie bij HUA. Binnen het Meerjarenbeleidsplan 2021-2024 van HUA is vooruitgewerkt met het opzetten van deze programma-organisatie, die vanaf 2021 zal worden ingevuld. Tegelijk klonken in het najaar van 2020 signalen door van het ministerie van OCW, dat HUA over enkele jaren niet langer zal kunnen beschikken over de e-depot van het Rijk, die het sedert 2015 afneemt van het Nationaal Archief, ook voor het beheer van de digitale archieven van de gemeente Utrecht en andere partners. Dit in tegenstelling tot de verwachting die de minister in 2018 had gewekt zijn brief bij de aankondiging van zijn voornemen om het Rijk per 2024 te laten uittreden als partner in de gemeenschappelijke regelingen van de regionale historische centra (RHC's). Op dit moment is nog onduidelijk welke consequenties dit precies zal hebben voor het gebruik van de landelijke digitale infrastructuur zoals het Nationaal Archief die de afgelopen tien jaar in nauwe samenwerking met de RHC's heeft ontwikkeld en waarvan het e-depot een essentieel onderdeel vormt. Dit traject loopt over de jaarwisseling heen, maar het lijkt onontkoombaar dat HUA op korte termijn samen met de gemeente en provincie Utrecht op zoek gaat naar een alternatief. Ofschoon het e-depot nog altijd een noodzakelijke component vormt binnen het geheel aan voorzieningen dat nodig is voor het lange termijn beheer van digitale archieven, wil HUA hierbij ook nadrukkelijk onderzoeken welke mogelijkheden die archiving by design en Common Ground in dit verband kunnen bieden.

Hotspot-monitor, ontwikkelingen in 2020

In het laatste kwartaal van 2019 zijn binnen TIO-verband tevens de voorbereidingen gestart voor het opstellen van de hotspotmonitor over 2018-2019. Volgens het SIO-reglement wordt de monitor elke twee jaar geactualiseerd. In 2020 zijn de inspanningen hiervoor voortgezet door een van de adviseurs van het Expertteam Informatiebeheer. Deze inspanningen werden wel gehinderd door de corona-maatregelen, tijdgebrek en het ontbreken van heldere praktijkrichtlijnen. Dit blijft een aandachtspunt voor 2021; zie ook p. 2 voor de uitwerking van de corona-maatregelen als hotspot.

Tussenstand inspectiecyclus in 2020

De gemeentearchivaris doorloopt een cyclus van inspecties (integrale nulmetingen) bij de gemeente Utrecht, sinds de organisatieverandering en ingebruikname van het Stadskantoor in 2014. Vanwege de coronamaatregelen en aanhoudende verzwaring van de toezichtverplichtingen van HUA, verloopt de afronding van deze cyclus trager. De stand van zaken aan het einde van 2020 is als volgt:

Nulmetingen	Status eind 2020
Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling (REO, ontwikkelorganisatie Ruimte)	rapport definitief november 2015
Veiligheid	rapport definitief december 2015
Maatschappelijke Ontwikkeling (MO)	rapport definitief februari 2016
Interne Bedrijven (IB)	rapport definitief juni 2016
Generieke voorzieningen CIPM / IB	rapport definitief augustus 2016
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	rapport definitief februari 2017
Bestuurs- en Concernstaf (BCS) en raadsgriffie	rapport definitief augustus 2017
Volksgezondheid	rapport definitief september 2017
Stadsbedrijven	rapport definitief december 2017
Culturele Zaken	rapport definitief juli 2018
Publiekszaken (PBZ)	rapport definitief maart 2019
Utrechtse Vastgoed Organisatie (UVO)	rapport definitief april 2019
Wijken	rapport definitief mei 2020
Werk en Inkomen (W&I)	rapport definitief oktober 2020
Ontwikkelorganisatie Ruimte (tot 2018 onderdelen REO, Milieu en Mobiliteit, projectorganisatie Stationsgebied en Bureau NegenTien)	gestart vierde kwartaal 2020

Het beoogde vervolgproces na afronding van deze inspectiecyclus is dat de gemeentearchivaris in overleg met CIPM en het Expertteam Informatiebeheer de positie gaat innemen van systeemtoezichthouder. Wat deze positie concreet inhoudt en wanneer dit aan de orde is maakt onderdeel uit van dat overleg. Hiervoor moeten vanuit zowel toezicht- als beheerkant de nodige waarborgen zijn getroffen. In 2020 heeft CIPM zelf geconstateerd dat deze waarborgen er nog onvoldoende zijn in de organisatie. De hierbij geconstateerde zorgpunten vindt u uiteengezet op p. 2.

Aanbevelingen aan het college uit vorige jaarverslagen

In het SIO van 17 februari 2021 is de invulling van de openstaande aanbevelingen van eerdere jaarverslagen geëvalueerd met de concernmanager IPM en de gemeentesecretaris. In deze paragraaf staan de bevindingen per aanbeveling, met een beoordeling of hieraan in 2020 invulling is gegeven.

2013-8

nog te
verifiëren

Maak bij elke verzelfstandiging tijdig werk van de te treffen archiefrechtelijke voorzieningen voor de archiefbescheiden.

In het jaarverslag over 2019 is aangegeven dat de vereisten hiervoor helder zijn geformuleerd in het Kwaliteitssysteem voor de informatiehuishouding. Wat invulling in de weg stond was dat vooral het Draaiboek Verzelfstandigingen nog geen update hierop heeft gehad, en dat het draaiboek nog niet in de governance van OO's is opgenomen. Beide verbeteringen liggen op het pad van CHRM: de eigenaar van het draaiboek. Vanuit CIPM, Expertteam Informatiebeheer en gemeentearchivaris zijn in 2019 suggesties gedaan om het draaiboek hierop aan te passen. Daadwerkelijke aanpassing laat echter nog op zich wachten. Evenmin is mij gebleken dat de verzelfstandigingen van de culturele instellingen voldoende zijn afgerond. Nota bene: deze aanbeveling dateert reeds van 2013 en staat nog altijd open.

2016-2

deels
afgedaan

Verkort de overbrengingstermijn niet alleen van de analoge maar ook van de digitale archieven en overweeg om deze vast te stellen op vijf jaar (na het sluiten van het dossier). Stel in het verlengde daarvan een plan van aanpak op om de reeds opgelopen achterstand in het selecteren en bewerken van het digitale archief – de digitale erfenis – weg te werken.

De 'overbrengingstermijn' is de termijn waarop blijvend te bewaren informatie moet worden overgebracht naar de gemeentelijke archiefbewaarplaats bij HUA. Deze aanbeveling hangt samen met de herziening van de Archiefwet die naar verwachting de overbrengingstermijn verkort van twintig naar tien jaar. In het jaarverslag over 2019 is opgemerkt dat in het eerste deel van deze aanbeveling al voldoende is voorzien. Het tweede deel van de aanbeveling betreft het wegwerken van de 'digitale erfenis'; ook primair een verantwoordelijkheid van de eerste lijn. Het plan van aanpak hiervoor was in ontwikkeling onder het programma Informatie op Orde. Na behandeling van dit plan in het SIO beschouw ik de gehele aanbeveling als ingevuld. Elk jaar dat de gemeente hiermee wacht is er wel een te veel.

2016-3

urgent

Rond het plan van aanpak voor het selecteren en bewerken van alle resterende analoge archieven op korte termijn af. Maak in samenhang daarmee afspraken met Het Utrechts Archief om deze bestanden in de eerste komende jaren over te brengen naar de archiefbewaarplaats en tref tevens een voorziening voor de periode na 2020 ten aanzien van opslag en beheer van alle op termijn te vernietigen bestanden. Neem daarbij in overweging om deze te plaatsen in de archiefruimte in Vleuten en het beheer hiervan op te dragen aan Het Utrechts Archief.

Aan het einde van 2019 was het voornemen om de overeenkomst met AIBidigit in Echt nog enige tijd aan te houden. Het aanhoudend uitblijven van goede selectie en bewerking van de archiefbestanden in Echt leidt tot het probleem waar ik op p. 3 van dit jaarverslag al de aandacht op heb gevestigd. Dit betreft ook de nog resterende papieren archiefbestanden op het Stads kantoor en het Stadhuis. Mijn zorg betreft ook het gebrek aan actie ten aanzien van de vernietiging van archiefbescheiden conform het besluit van B&W uit 2011 voor de toepassing van

een generieke bewaartermijn van zeven jaar. Die aanscherping leidt tot het urgent maken van deze aanbeveling. Deze aanscherping is niet alleen ingegeven uit onrechtmatigheid onder de Archiefwet, maar ook door het risico van te lange verwerking van persoonsgegevens onder de Privacyverordening van de gemeente Utrecht. De tweede helft van de aanbeveling heeft tot doel te overwegen om de archiefruimte die de gemeente nog in Vleuten heeft, op termijn te gebruiken voor opslag van archiefbestanden die nog langer dan zeven jaar moeten worden bewaard. Op dit moment is het project Archiefbewerking in Vleuten nog niet afgerond, en mogelijk (afhankelijk van de aanpak) komt er nog aanwas uit het Stads Kantoor en Stadhuis. Het kan dus zijn dat die archiefruimte nog langer nodig is voor dit project.

2017-2
loopt

Bevorder dat de vier informatiebeleveldsvelden (Beschermen, Beveiligen, Beheren en Beschikbaar stellen) in de komende jaren in optimale wisselwerking met elkaar komen te staan, zowel bij de sturing en de uitvoering als bij het daarop uit te oefenen toezicht.

In het vorige jaarverslag is deze aanbeveling uitgebreider aangekaart. In 2020 kwam de behoefte aan verdergaande afstemming en samenwerking van de betrokken toezichthouders (functionaris gegevensbescherming (FG), concern information security officer (CISO) en informatiecommissaris) ook naar voren uit de knelpuntenanalyse van CIPM (zie p. 2). Ik verwacht dat deze analyse ook zal leiden tot afspraken over wisselwerking met de archiverisfunctie en het recordmanagement. Als ik die afspraken heb gezien dan beschouw ik deze aanbeveling als ingevuld.

2018-1
moet nog
belegd

Zorg dat de IRM'ers eind 2019 aantoonbaar invulling hebben gegeven aan de leidraad 'Organisatie informatiebeheer' van het Kwaliteitssysteem, door recordmanagement met voldoende formatie en met de juiste plaats in de hiërarchie van hun organisatieonderdeel te beleggen.

Bij een aantal OO's is gebleken dat er al een (formele) onderverdeling is tussen werkzaamheden op tactisch-beleidsmatig niveau en operationeel-inrichtend niveau. Dit is nog niet zichtbaar in alle OO's: zoals ook blijkt uit de jaarverslagen van het Expertteam Informatiebeheer over 2019 en 2020 is de toewijzing van de functie of rol in de organisatie nog onevenwichtig verdeeld. Vooral het tactische deel van de taken blijft vaak onderbelicht. De constatering en aanbevelingen van het Expertteam behoeven wat dit betreft dan ook echt managementaandacht in 2021.

2018-2
urgent

Maak onder het Besluit Informatiebeheer gemeente Utrecht 2014 van het systematisch overzicht een veelzijdige en duurzame generieke voorziening, die op concernniveau wordt ondersteund. Leg hierbij de verbinding met de registers voor Beschermen, Beveiligen en Beschikbaar stellen, en het programma Herijking zaakgericht werken.

Deze aanbeveling is in het jaarverslag van vorig jaar al urgent gemaakt, waarbij is aangedrongen op een oplossing in 2020. De ketengerichte benadering van informatiehuishouding stelt functionele eisen waaraan het huidige middel, een verzameling van Excel-werkbladen, niet zal kunnen voldoen. Dit vormt nog steeds een risico voor het programma KiK, en voor de informatiehuishouding van de gemeente als geheel. Dat risico zal groeien naarmate de tijd verstrijkt.

2018-3 moet nog belegd	<i>Werk binnen de kaders van het Kwaliteitssysteem 2.0 aan een aansluitplan met een uitgewerkte planning voor een reeks impactanalyses, gericht op overbrenging naar het e-Depot. Hanteer actieve openbaarheid en duurzame toegankelijkheid als speerpunten voor deze planning.</i>

Een voldoende functionerende organisatie op de digitale archiefbewaarplaats is randvoorwaardelijk voor deze aanbeveling, zoals al aangekaart in de aanleiding voor aanbeveling 2019-2. Deze aanbeveling is wat betreft de kant van gemeente ingevuld. Het uitwerken van een concreet plan op dit punt voor de komende jaren en de relatie hiervan met activiteiten voor de Wet open overheid, kan samen met CIPM worden bewaakt. Ik verwacht dat HUA hier in 2021 binnen het programma Digitale duurzaamheid een serieuze start mee zal kunnen maken.

2019-1 urgent	<i>Zorg in 2020-2021 voor een duurzame organisatie om definitief vorm te geven aan de 'three lines of defence' voor recordmanagement binnen de gemeente Utrecht. Betrek hierbij de plannen en leidraden die reeds zijn ontwikkeld voor de eerste en de tweede lijn, en verwerk hierin tevens aanbeveling 2017-2 en 2018-1. Bestendig de inrichting van deze organisatie indien nodig met een aanpassing van het Besluit Informatiebeheer en/of de Archiefverordening.</i>

De aanscherping van deze aanbeveling heb ik reeds op p. 2 gegeven. Deze volstaat om de aanbeveling hier aan te merken als urgent. In november 2020 is als eerste aanzet een gesprek hierover gevoerd door CIPM, Expertteam Informatiebeheer en de archiefinspectie.

2019-2 ingevuld	<i>Draag er zorg voor dat er een toekomstvaste beheerorganisatie komt op de digitale archiefbewaarplaatsfunctie van de gemeente Utrecht. Tref daarvoor de gemeenschappelijke voorzieningen bij HUA, samen met de partners in de gemeenschappelijke regeling.</i>

De basis voor deze aanbeveling is door CIPM bepleit, door het college in de begroting gerealiseerd, en door de raad bekrachtigd. De inrichting is aan HUA, uiteraard in nauwe samenwerking met de gemeente en provincie als partners. Zoals al aangegeven dient een nieuwe uitdaging zich aan met de aangekondigde uittreding van de minister van OCW uit de gemeenschappelijke regeling, nu die ook als consequentie lijkt te hebben dat HUA op termijn niet langer gebruik kan maken van het e-depot van het Nationaal Archief. Het is aan HUA om in goede verstandhouding aan die uitdaging het hoofd te bieden.

Gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganen

Onder deze titel worden de organisaties verstaan die openbaar gezagtaken van de gemeente Utrecht uitvoeren onder mandaat of delegatie. In de regel zijn dit gemeenschappelijke regelingen, deels ingesteld vanwege een wettelijke verplichting. Hoewel de gemeentearchivaris bij elk van deze partijen een toezichtverantwoordelijkheid heeft, is de uitvoering hiervan verdeeld in procesafspraken met andere toezichthouders.

Dit hoofdstuk is daarom onderverdeeld in de verbonden partijen waarmee de gemeentearchivaris van Utrecht een directe toezichtrelatie heeft, en de partijen die een andere directe toezichthouder hebben.

Organisaties met gemeentearchivaris Utrecht als directe toezichthouder

Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

De BghU heeft in 2020 een begin gemaakt met het verder ontwikkelen van de interne controle, o.a. op informatiehuishouding. Hiervoor werd in april 2020 een businesscontroller aangesteld, die niet alleen de prestatie-indicatoren (KPI's) maar ook de omliggende processen zou gaan toetsen. Daarnaast zal de interne controller betrokken worden bij informatieveiligheid, waarin de functionaris gegevensbescherming (FG), information security officer (CISO) en privacy officer samenwerken. Mede naar aanleiding van het jaarverslag van de archivaris van de BghU over 2019 is in de bestuursvergadering van de BghU van 8 oktober de staat van de informatiehuishouding besproken. Het bestuur wil in de komende periode een aantal aandachtspunten gaan oppakken. Aansluitend is door het bestuur een uitvraag gedaan naar ondersteuning met kennis en kunde vanuit de deelnemende gemeenten. Afgestemd is dat dit traject door de archivaris als toezichthouder wordt gevolgd en waar nodig begeleid.

De samenwerkingsovereenkomst van de BghU met Het Utrechts Archief voor het toezicht werd in 2020 herzien voor 2021-2024. In deze periode is onder andere een follow-up gepland voor de nulmeting bij de BghU uit 2015. Door de coronamaatregelen werkten de medewerkers van de BghU vanaf medio maart thuis. Het opleggen van aanslagen door BghU heeft evenwel gewoon doorgang gevonden. Wel werd de aanslagoplegging gematigd waar dat mogelijk was, en werden invorderingsstappen opgeschort. De BghU zag als uitvoeringsorganisatie geen noodzaak tot het vaststellen van een archief-hotspot Corona.

Op 1 januari 2020 trad de gemeente Stichtse Vecht toe tot de gemeenschappelijke regeling van de BghU. Hier hoorde ook een terbeschikkingstelling bij van de informatiebestanden van Stichtse Vecht. De archivaris van de BghU was aan het eind van het verslagjaar nog in afwachting van het migratieplan en de verklaring van migratie voor deze bestanden.

Op 31 mei 2022 verloopt het contract met Centric als ICT-leverancier van de belangrijkste ICT-applicaties voor de bedrijfsvoering en dienstverlening voor de BghU. In het najaar van 2020 trof de BghU voorbereidingen voor de Europese aanbesteding van een nieuwe ICT-applicatie en werd een Programma van Eisen opgesteld.

De Waarderingskamer heeft in 2020 gemeenten gevraagd om aanvullende gegevens, om zijn Woz-historie aan te vullen vanaf 2010. Dit raakte aan de informatiehuishouding en is al een keer een onderwerp van bestuurlijk overleg: de BghU is hiervoor niet verantwoordelijk maar heeft vastgesteld hieraan medewerking te zullen verlenen.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)

Op 30 januari 2020 riep de Wereldgezondheidsorganisatie de uitbraak van een nieuw coronavirus in de regio Wuhan in China uit tot een internationale bedreiging voor de volksgezondheid. Op 1 maart stelde het RIVM vast dat een inwoner van Houten was besmet met het coronavirus. Al snel bleek dat het coronavirus ook in Nederland

de hele zorgketen raakte en dat de GGDrU evenals het team van de GHOR aangestuurd door de directeur publieke gezondheid, hun leidende rol moesten pakken. Sindsdien heeft de GGDrU alle zeilen moeten bijzetten. De reguliere taken GGDrU werden afgeschaald en het zwaartepunt verschoof naar het crisisteam. Toen het besef doordrong dat het coronavirus meer duurloop ging krijgen, werden medewerkers aangenomen en opgeleid. Tevens werd voor de coronawerkzaamheden een speciale projectorganisatie opgezet: het Coronabedrijf GGDrU. Door aanpassing van de (tijdelijke) organisatiestructuur van de GGDrU konden vanaf 1 september de reguliere taken GGDrU weer opgepakt worden. Zo ook werden ook activiteiten opgestart ter verbetering van o.a. de informatiehuishouding die on hold waren gezet: de invoering van zelforganisatie, de implementatie van de applicaties SharePoint en GGiD, en het inrichten van een scanstraat. De actualisering van de samenwerkingsovereenkomst van de GGDrU en Het Utrechts Archief voor het toezicht tot 2023 is eind 2020 in gang gezet. Hierbij moest worden onderkend dat voorgenomen toezichtactiviteiten in 2020 grotendeels geen doorgang hebben kunnen vinden door de coronamaatregelen. Het aanwijzen en vaststellen van een archiefhotspot Corona is voor 2021 op de agenda van de GGDrU gezet.

SchoolWerkt

SchoolWerkt is het regionale samenwerkingsverband voor de aanpak van voortijdig schoolverlaten voor de RMC-regio Utrecht, met als regiegemeente Utrecht. Deze organisatie heeft in 2020 nog niet gereageerd op vragen van de kant van Het Utrechts Archief aangaande de informatiehuishouding. Vervolgacties lopen over de jaarwisseling heen.

U10-samenwerking, Bestuur Regio Utrecht (BRU) en projectorganisatie Uithoflijn (POUHL)

U10 is het samenwerkingsverband onder bestuursconvenant van gemeenten in de stadsregio Utrecht. Voor de structurele bemensing van U10 is een projectorganisatie ondergebracht bij het Bedrijfsvoering- en Strategienetwerk (BSN) van de gemeente Utrecht. Uit het laatste Informatiebeheer- en beveiligingsplan van BSN valt op te maken dat de recordmanager met U10 voornamelijk afspraken heeft gemaakt over duurzaam beheer van de website: hiervan wordt dagelijks een back-up gemaakt door een externe partij.

Medio 2020 is het convenant voor U10 herzien. Dit nieuwe convenant bevat geen bepalingen omtrent de informatiehuishouding binnen het U10-netwerk. De gemeentearchivaris van Utrecht heeft hier reeds in 2017 een aanbeveling over uitgebracht bij de inspectie van de toenmalige Bestuurs- en Concernstaf (BCS).

Vanuit het toezicht is nog geen contact opgenomen met U10 over de archiefhotspot Corona: deze activiteiten worden binnen gemeente Utrecht gecoördineerd.

In de tweede helft van het verslagjaar heeft de provinciearchivaris enkele vragen gekregen vanuit POUHL, bij de ontbinding van deze organisatie en overdracht van informatiebestanden. Bij verifiërende vragen bleek niet dat actief werk werd gemaakt van de aanbevelingen van de provinciearchivaris in het inspectierapport voor POUHL uit 2019. De verbetering van de toegankelijkheid van het archief van BRU is wel door de provincie Utrecht opgenomen in de planning voor komende jaren, conform aanbeveling van de provinciearchivaris. De follow-up hierop loopt over de jaarwisseling heen, maar het kennelijke gebrek aan sturing op de overdracht van de Uithoflijn-bestanden is wel aan te merken als een zorgpunt.

Veiligheidsregio Utrecht (VRU)

Vanwege de coronamaatregelen werkten de medewerkers van de VRU vanaf medio maart 2020 niet op locatie, met uitzondering van toezichtactiviteiten. Nadat de onderhandelingen met de zaakstelsel-leverancier Brein door de VRU waren stopgezet, volgde inzet op een nieuw document managementsysteem (DMS). Het aanbestedingstraject voor het DMS werd in doorlopen; de gunning was eind 2020 nog niet bekend.

De transitie van het team Informatiebeheer van de VRU van operationeel naar tactisch niveau kwam tot een afronding, door plaatsing van de adviseurs bij team Informatiemanagement en ICT (I&I). Voorts werden in december met het aantreden van een teamleider Informatievoorziening, hoofd Informatiemanagement & ICT en chieff information officer (CIO) openstaande functies binnen het onderdeel I&I ingevuld. De organisatiebrede omwenteling ter verbetering van het digitale informatiebeheer ging in het najaar van start. Het handboek 'Digitale vervanging archiefbescheiden 2021-2024' van de VRU werd getoetst door Het Utrechts Archief. Het formele advies van de archivaris op dit handboek en het daarop voorgenomen vervangingsbesluit, staat gepland voor begin 2021.

In april werd de archiefhotspot 'COVID-19 VRU' vastgesteld en een plan van aanpak voor de uitvoering hiervan geschreven. De samenwerkingsovereenkomst van de VRU en Het Utrechts Archief voor het toezicht werd tot en met 2022 geactualiseerd, met daarin voorzien een follow-up op de reeds uitgevoerde nulmeting naar de informatiehuishouding bij de VRU.

Veiligheidshuis regio Utrecht (VHRU) en Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Midden-Nederland (RIEC)

Volgend op de toetsing van voorgenomen wettelijke bewaartermijnen in de applicatie PGAX in augustus 2019, heeft in 2020 geen vervolcontact plaatsgevonden in het kader van archieftoezicht. Verbeteringen in de informatiehuishouding bij RIEC en VHRU worden vanuit het toezicht gevolgd via het Plan Informatiebeheer & Gegevensbescherming van afdeling Openbare Orde en Veiligheid van gemeente Utrecht. Binnen dat plan worden beide organisaties behandeld als een onderdeel van deze afdeling. Op de aanbevelingen van het inspectierapport van december 2015 is nog geen concrete follow-up uitgevoerd. Dit is afhankelijk van procesafspraken van Het Utrechts Archief met de gemeente Utrecht.

Organisaties met een andere directe toezichthouder

Afvalverwijdering Utrecht (AVU)

Toezichthouder: gemeentearchivaris Soest (Archief Eemland)

AVU werkt tot op heden met papieren dossiers. Het papieren archief is beperkt van omvang en bevindt zich in twee afgesloten kasten in Soest. De gemeentearchivaris van Soest heeft geconstateerd dat dit deel van het archief op orde is. Het archief wordt structureel bijgewerkt door het bedrijf DOXsupport. De oudere dossiers worden bij het bedrijf Oasis uitgeplaatst.

De financiële administratie van AVU werkt digitaal in de applicatie Exact Online. Exact kent een bewaaromgeving waarbij op eenvoudige wijze informatie ook weer is terug te vinden. De leverancier biedt diverse garanties dat deze informatie toegankelijk blijft, ook als de AVU zou besluiten over te gaan naar een ander financieel pakket. In 2020 heeft de gemeentearchivaris van Soest de stand van zaken t.a.v. zes aanbevelingen weergegeven aan het bestuur van AVU, waaronder: het afronden van de formele overbrenging naar de archiefbewaarplaats van de blijvend de bewaren archieven van 1982 t/m 1999; en aansluiten bij het project van Reinigingsbedrijf Midden-Nederland (RMN) om digitaal duurzaam te werken met een SharePoint-omgeving. Tevens heeft de gemeentearchivaris aanbevolen om die digitale beheeromgeving te auditen op digitaal beheerkader RODIN. Het project bij RMN heeft in 2020 vertraging opgelopen door de coronamaatregelen en wisseling in het personeelsbestand.

BIRGIT (coöperatie)

Toezichthouder: gemeentearchivaris Rotterdam (Stadsarchief Rotterdam)

In het eerste kwartaal van 2020 is in het tactisch informatieoverleg (TIO) van Utrecht gesproken over het opheffingstraject van deze coöperatie. Tevens is melding gedaan aan recordmanagement van de Bestuurs- en Concernstaf over het contact met Stadsarchief Rotterdam hierover. De coöperatie is inmiddels ontbonden en de informatiebestanden zijn overgedragen aan de gemeente Rotterdam.

DataLand (samenwerkingsverband)

Toezichthouder: gemeentearchivaris Gouda (Streekarchief Midden-Holland)

DataLand verzorgt voor gemeenten de distributie van objectgegevens en data uit basisregistraties. DataLand voert tevens het secretariaat van het Gemeentelijk Geo-Beraad (GGB) en organiseert jaarlijkse congressen voor gemeenten. De vestigingsplaats is Gouda. Aan het einde van 2020 is nog niet vastgesteld of DataLand wettelijke gemeentelijke taken uitvoert en hoe de informatiehuishouding hierbij is geregeld.

Het Utrechts Archief (HUA)

Toezichthouder: rijksarchivaris in de provincie Utrecht (Het Utrechts Archief)

HUA geeft uitvoering aan het beheer van de gemeentelijke archiefbewaarplaats van Utrecht en Nieuwegein, en de provinciale archiefbewaarplaats van Utrecht. Deze paragraaf betreft de informatiehuishouding van HUA zelf. In 2019 is een externe adviseur aangetrokken om een plan van aanpak voor de informatiehuishouding van HUA te formuleren. Eén van de conclusies was: "Er zijn onvoldoende voorzieningen voor het beheer van informatie.

Informatie wordt op verschillende plekken, zowel op papier als digitaal, opgeslagen met onvoldoende mogelijkheden voor kennisdeling en het toevoegen van 'meta-informatie' (b.v. versie, onderwerp, bewaartermijn). Er is een formeel fysiek archief bij het secretariaat, maar er is geen formeel digitaal archief."

Deze bevindingen zijn opgepakt in het project Flexibel Werken, bestaande uit drie deelprojecten:

1. ICT vernieuwen. Alle HUA-gebruikers hebben vernieuwde apparatuur en software op basis van Office365 ter beschikking gekregen. Hiermee is ook onder de coronamaatregelen, werken op afstand mogelijk gemaakt.
2. SharePoint gebruiken. HUA-teams zijn eigen SharePoint sites gaan gebruiken voor opslag en terugvinden van documenten en dossiers
3. Digitaal samenwerken. De overgang naar Office365 en SharePoint is met ondersteuning van een externe projectleider in 2020 gestart en is met voortvarendheid ter hand genomen.

De bewerking van het archief van het Rijksarchief in de provincie Utrecht (RAU) was eind 2020 al meer dan een jaar gereed. De formele overbrenging naar de archiefbewaarplaats is echter nog niet afgerond. Het was kennelijk niet duidelijk welke partij deze handeling dient te verrichten. De vraag inzake de overbrenging zou opnieuw voorgelegd moeten worden aan het Nationaal Archief.

Recreatie Midden-Nederland / Stichtse Groenlanden (RMN)

Toezichthouder: provinciearchivaris Utrecht (Het Utrechts Archief)

In eerdere jaarverslagen heeft de provinciearchivaris reeds de noodklok geluid over de informatiehuishouding bij RMN. In de loop van 2020 werd duidelijk dat het verbeterprogramma 'Higher Grounds' niet van de grond zou komen, en het bestuurlijke gesprek tendeerde richting een andere toekomst voor de recreatietaken in de provincie Utrecht. Bij RMN is door de archivaris gecontroleerd op mogelijke relevantie van de zgn. archiefhotspot Corona, vooralsnog zonder concrete acties.

In juli heeft bureau Berenschot een adviesrapport uitgebracht op vijf toekomstperspectieven, om de definitieve bestuurlijke keuze mogelijk te maken. De informatiehuishouding is in dit rapport wel aangestipt als een rechtmatig zorgpunt onder de noemer 'Basis op orde', maar de gevolgen per toekomstperspectief onder de Archiefwet zijn in

het rapport niet geschetst. De provinciearchivaris heeft daarom aanvullend op het rapport, in augustus een advies aan de directie van RMN uitgebracht over elk van de toekomstperspectieven en de hieruit voortvloeiende gevolgen voor rechtmatigheid onder de Archiefwet. Dit betrof zowel de informatiebestanden van de recreatieschappen, als de taakuitvoering voor het Routebureau en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. De directeur van RMN heeft dit advies meegenomen in de bestuurlijke behandeling van de toekomstperspectieven. Ondertussen werd de zorg over de lopende informatiehuishouding niet minder. De recordmanager van RMN is een andere functie gaan vervullen, zonder uitzicht op afdoende vervanging op de vrijgekomen functie. Richting het einde van het jaar werd duidelijk dat de zittende directeur afscheid heeft genomen, en de transitie van RMN en de recreatieschappen in gang is gezet – nog steeds zonder afdoende voorziening voor de informatiebestanden van RMN.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Utrecht

Toezichthouder: provinciearchivaris Utrecht (Het Utrechts Archief)

In 2020 heeft de RUD verder gewerkt aan de actielijnen van het project 'Informatie- en archiefbeheer op orde', zoals beschreven in het vorige jaarverslag. Veel aandacht is uitgegaan naar het uniformeren van afspraken over inrichting van de proces- en informatieketen met de opdrachtgevers van de RUD. Deze uniformering is vastgelegd in een zgn. dossier afspraken en procedures (DAP), met bijbehorende afspraken over uniforme uitwisseling van gegevens. Informatieadviseurs van de opdrachtgevers waren betrokken bij deze belangrijke kwaliteitsverbetering. In de tweede helft van het jaar is het proces voor formele actualisering van de DAP's in gang gezet, na vaststelling in het algemeen bestuur van de RUD in juli. Tevens is voorbereidend werk verricht voor nieuwe regelgeving voor de informatiehuishouding bij de RUD. Dit werk loopt door in 2021.

Deze ontwikkelingen zijn door de archivaris als toezichthouder gevolgd, binnen het opgezette strategisch en tactisch informatieoverleg (SIO/TIO) van de RUD. In 2020 is bij de RUD nog geen werk gemaakt van de zgn. archiefhotspot Corona, omdat de taken van de RUD hier naar verwachting minder mee te maken hebben. Aan het einde van 2020 zijn de doelen uitgezet voor het toezicht in 2021-2022 in de samenwerkingsovereenkomst tussen RUD en HUA, waaronder een te plannen inspectie op de aanbevelingen uit 2017. Het jaarverslag van de archivaris over 2019 is in het dagelijks bestuur behandeld. Hierin zijn aanbevelingen uitgebracht om rechtmatige vernietiging van informatiebestanden voor te bereiden, en om in komende jaren afspraken te maken met de opdrachtgevers over blijvend te bewaren informatiebestanden die de RUD momenteel namens hen beheert. Een voortslepende last voor de bedrijfsvoering van de RUD in 2020 was de afronding van het herindelingstraject rond de vorming van de gemeente Vijfheerenlanden. Dit moeizame traject is wat informatiehuishouding betreft nog steeds niet naar behoren afgerond. Het spreekt boekdelen dat de archiefrechtelijke verplichtingen geheel afwezig zijn in bestuurlijke rapportages, zoals de procesevaluatie in opdracht van BZK (Kamerstukken II, 2020-21, 28750, nr. 78). Deze rechtmatigheidseis onder artikel 70 van de Wet algemene regels herindeling is een stelselmatig ondergeschoven kindje. De gevolgen hiervan gaan we nog veel vaker meemaken, als hier niet op voorhand voldoende aandacht aan wordt geschonken.

Wigo4it (coöperatie)

Toezichthouder: gemeentearchivaris Den Haag (uitvoering Stadsarchief Rotterdam)

In de loop van 2020 is vanuit het toezicht weinig gecorrespondeerd over Wigo4it, volgend op het advies over bewaartermijnen in applicatie Socrates van eind 2019. Stadsarchief Rotterdam heeft vervolcontact gehad over vernietiging in Socrates en Edison. In het rapport van de nulmeting (inspectie) bij organisatieonderdeel Werk en Inkomen van gemeente Utrecht is een aanbeveling opgenomen over afspraken van de gemeente met ketenpartners samenwerkingsverbanden zoals Wigo4it.